

CULTUURHISTORISCHE WANDELING NEDER-HARDINXVELD

Wat is er te zien onderweg?

27. NS-station. Eind jaren '50 gebouwd onder bijzondere spoorwegarchitectuur van K. van der Gaast. De bijzondere architectuur is deels verstoord door aangebrachte windkeringen. Links op gebouw metaalplaatstiek van J.C. Borsje, de bedrijvigheid van dorp verbeeldend.

28. Stationsstraat 2: Vroegere burgemeesterswoning, waar Elco Brinkman (CDA-politicus) zijn jeugd doorbracht.

1. Molenstraat. Vernoemd naar stellingkorenmolen 'De Hoop', die hier vroeger aan de linkerkant stond en in 1954 is afgebroken.

2. Buitendams 4. Voormalige bakkerij, gelegen in de winkelstraat van Giessendam (gelegen ten noorden van de Giessen; Hardinxveld ligt ten zuiden ervan). In 1777 ontstond er brand in de bakkerij, waardoor 18 panden in de buurt afbrandden. In 1778 herbouwd (zie gevelsteen).

3. Buitendams 11. Van oorsprong de woning van de schout (burgemeester). Later hielden diverse huisartsen er praktijk. Oorspronkelijk een van de oudste herenhuizen van het dorp met stedelijke allure. Symmetrische gevelopbouw met art-nouveau-elementen. Balkon.

4. Buitendams 32. Voormalige schilderswinkel en -werkplaats. Zadeldak en verhoogd geleden om in de onderverdieping voldoende stahoogte te krijgen. Houten goot op houten consoles, met zonwerende leilinden en een notenboom ernaast. Fraaie gietijzeren boogramen met strekkenrollagen.

5. Boorstraat. Straat is voorbeeld van moderne 'uitbreiding', waar gegoede burgers een eigen woning lieten bouwen. Rechts was een grondboorbedrijf, vandaar de naam 'Boorstraat'.

6. HaGi brug. Gebouwd rond 1960. De naam verwijst naar de hiermee tweede verbinding tussen Hardinxveld en Giessendam. Daarvóór moest al het verkeer (ook autobussen, trailers enz.!) over de dam, door de winkelstraat, de Peulenstraat. Deze brug was een vooruitgang.

7. Restaurant Kampanje. Het oudste deel (zalen en woning) is in 1952 als verenigingsgebouw van scheepswerf De Merwede ('Werf Merwede-stichting') gebouwd voor de bevolking van het dorp. In de jaren '50 en '60 organiseerde het verenigingsleven er feest- en filmavonden. Architect was Sybold van Ravensteijn, die ook o.a. Kunstmin en het Onderwijsmuseum in Dordrecht evenals alle gebouwen van Diergaarde Blijdorp in Rotterdam had ontworpen.

8. De Peulen. Wat nu woonwijk de Peulen is, was vroeger buiten de dijk (huidige Peulenstraat) gelegen. Het was één groot, moerassig gebied met veel waterlopen, in feite de delta waarmee de Giessen in de Merwede stroomde. Drooggelegd in de jaren '50 en gebruikt voor akkerbouw. Het eerste deel van de wijk bevat veel huizen, gebouwd door plaatselijke bedrijven, voor de huisvesting van hun personeel. Deze eerste straten vormen in feite al een stukje cultureel erfgoed.

9. Gemeentehuis. Op het gebied achter het gemeentehuis stonden in de 16e eeuw 4 watermolens. Zij zorgden voor de afwatering van de hele Alblasserwaard in de Merwede.

10. Gezondheidscentrum. Vroeger stond hier een café/lunchroom. In de jaren '80 is hier de plaatselijke Rabobank gebouwd. Een maquette ervan stond in Madurodam.

10A. Peulenstraat 139: Woon-winkelpand met zadeldak van rond 1900. Hoofdgevel origineel met gemetselde pilasters en siermetselwerk, koppenrollaag en gemetselde speklagen.

10B. Peulenstraat 147: Door Marius Donk ontworpen huis met steil zadeldak en brede houten overstek. Erker met bovenliggend balkon. Grotendeels in originele vorm.

11. Peulenstraat 158-158a: In 1912 gebouwd als directiewoning voor Van Vliet van Werf de Merwede. Opvallende art-nouveau-stijl, sleutelgatportiek en voorgevel van rode strengperssteen en erker met witte strengperssteen. Daarboven buitenkamer met balkon onder hoogte-accent in de vorm van een torenspits. Leiendak met maasdekking. Met zonblindes.

11A Peulenstraat 161: Vroegere directiewoning van Scheepswerf De Merwede onder wolfsdak met dakkant. Door terugplaatsing is er een voortuin, die verdere meestal in deze straat ontbreekt. Symmetrische voorgevel met rondbogportiek, waarboven een gemetselde dakopbouw. Rond 1900 gebouwd en bevat veel originele elementen.

12. Kerk met de beelden (Peulenstraat 167). Gebouw van de Vrijzinnige geloofsgemeenschap. De beelden zijn van de hand van Aart van Bennekum, plaatselijk beeldend kunstenaar, voorstellende v.l.n.r.: Elia aan de beek Krith, de Samaritaanse vrouw en De verloren zoon.

13. 'Huis met de koperen leuning', Peulenstraat 176. In een gedeelte van het huis was ooit de eerste Nutsspaarbank gevestigd: van de Vereniging van Het Nut van het algemeen. In een gebouwtje achter was de nutsbibliotheek. De elite van het dorp stelde daarin boeken ter beschikking voor 'de gewone man'.

Heeft later dienstgedaan als pastorie van de kerk aan de overkant. Gaaf in hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering. Mooie houten deuromlijsting en dito kroonlijst. Stenen bloemmanddecoratie en halverwege gevelstenen profiellijst en beeldbepalende hardstenen stoep met origineel hekwerk en koperen leuning.

14. De Wiel. Ontstaan bij een stormvloed en dijkdoorbraak in 1396. Op het gebied er achter (nu Wielwijk) bleef na de overstroming veel slib achter, wat de grond erg vruchtbaar maakte. Daar vestigden zich tuinders en kwekers. De Wiel is erg diep, naar verluid 27 meter. Bij de restauratie van de hervormde kerk zijn o.a. de preekhemel en de kroonluchters in de Wiel gedumpt. Het bloemeneiland in het midden is een replica. Het origineel werd gemaakt in opdracht van de rijke aannemersfamilie Langeveld die in het herenhuis ertegenover woonde, Peulenstraat 227. Vanuit hun huis hadden ze - toen er nog geen appartementen tegenover stonden - een mooi uitzicht op hun theekoepel met precies in de zichtlijn het bloemeneiland.

15. De Koepel. Als theekoepel in overtuin van de aannemer gebouwd, 2e helft 19e eeuw. Achterhuis in 1904 aangebouwd. Zeshoekige theekoepel met restanten van parkachtige tuinaanleg. Gepleisterd metselwerk met spitsboogvensters, Gedetailleerde kroonlijst.

16. Kerkweg. Heette vroeger 'Achterdijk', want was de achterste dijk van de polder Neder-Hardinxveld. Eén van de oudste wegen van het dorp. Liep vanaf de kerk tot aan Giessendam. Was een belangrijke verbindingsweg met de Binnenwaard. Vanwege verkeerde associaties met 'achterlijk' werd de naam veranderd in Kerkweg.

17. Hervormde Kerk, Peulenstraat 234. Oorspronkelijk stond hier een in 1698 gebouwde kapel, die viel onder de gezamenlijke parochiekerken van Hardinxveld (Boven-Hardinxveld) en Giessendam (Giessen-Oudekerk). In 1729 is de huidige kerk gebouwd. De toren is van 1821 en een rijksmonument. Merkwaardig bouwwerk. Bakstenen romp van drie geledingen, gescheiden door natuurstenen lijsten. Neoclassicistische ingangspartij met ionische halve zuiltjes. De houten open bovenbouw van de toren vertoont een barokke inslag. De zonnewijzer op de toren is waarschijnlijk ouder en afkomstig van de oude kapel.

18. Peulenstraat. Van oorsprong was Boven-Hardinxveld het kloppend hart van Hardinxveld. Later vestigden zich mensen rond de dam in de Giessen en ontstond hier het dorpscentrum. Notabelen woonden graag in de Peulenstraat en werd het een chique woonbuurt, zonder de winkelbestemming van nu. Het was de eerste straat van het dorp die met bakstenen werd bestraat (1635) en ging toen Peulenstraat heten.

19. Damsluis. De Giessen is van oudsher de verbinding met het binnengebied van de Alblasserwaard. Tot ver in de middeleeuwen waren er geen wegen; hooguit voetpaden tussen de boerderijen. Vrijwel alle vervoer (ook alle stenen en andere bouwmaterialen) voor de bouw van woningen en andere gebouwen) gebeurde tot aan de 19^e eeuw over water.

Vanwege de dam, die in 1281 in de Giessen gelegd werd, konden de schepen niet doorvaren, maar moesten alle goederen overgedragen van het ene in het andere schip, via stegen, zoals de Joden-steeg en de Sluipsteeg. Over de dam was een huis gebouwd, dat bij de aanleg van de schutsluis in 1902 is afgebroken, omdat anders de overwelving te laag was voor de doorvarende schepen.

20. Grenspaal. 'Hardinxvelds einde' De Giessen vormde de grens tussen de dorpen Hardinxveld en Giessendam. Hardinxveld aan de zuidkant was een dorp met een heel ander karakter dan Giessendam aan de aan de noordkant. Toen de twee dorpen in 1957 samengevoegd werden, verviel functie van de Giessen als grens. De paal is in 1766 geplaatst door de heer van Hardinxveld, ter vervanging van een houten voorganger.

21. Jodensteeg. Is vernoemd naar de joodse familie die naast de steeg woonde.

22. Herberg De Zwaan. Pand, nu kantoor, vroeger een belangrijke functie als hotel-café- restaurant. Was rond 1845 plek voor gemeenteraadsvergaderingen, recepties enz. Als hotel gaf het onderdak aan vele reizigers. Pand is nog grotendeels in originele staat.

23. Damstraat. In het eerste gedeelte waren vroeger een heel aantal winkels gevestigd, zoals een manufacturaalzaak, fietsenmaker, platenzaak en zelfs een Jamin-vestiging.

24. Damstraat 36. De woning van de 'bovenmeester' van de openbare school van Giessendam ertegenover (gesloopt en nu parkeerterrein). Dorpsvilla met sleutelgatportiek en heeft duidelijke kenmerken van de Art Nouveau (+/- 1900). Is het mooiste voorbeeld in die stijl in het dorp. Fraai bewerkte gevel met hardstenen lateien boven de kozijnen.

24A. Damstraat 39. Voorheen woonhuis, nu muziekschool. Onder zadeldak, symmetrisch opgezette voor-gevel met glas-in-lood in bovenramen. Geprofileerde houten dakgoot is origineel. 2^e helft 19^e eeuw. Dakkapellen zijn van later datum.

25. Voormalig gemeentehuis, nr.24 Onder architectuur van A. van Essen uit Voorburg gebouwd in 1940. Nog in redelijk originele staat met voor bouwtijd kenmerkende traditionele vormgeving. Klokkenstoel op dak en met aangebouwde bodewoning.

26. 'Winkelgalerij', nr.2-12 na de oorlog als wederopbouwproject gebouwd, nadat winkels in de buurt bij een bombardement waren gesneuveld. Nu in gebruik als woonhuizen. Goed voorbeeld van naoorlogse wederopbouw. Opvallende pilasters en portieken. Deels tegelbekleding in portieken.

27. Damstraat 1. Voormalige boerderij (nu woonhuis en schildersatelier) onder zadeldak. Enige pand dat bombardement heeft doorstaan. In redelijk originele staat raamverdeling, strekkenrollaag boven kozijnen, houten raamdorpels en raamblinden.

28. Stationsstraat 1 t/m 15: Rij in 1950 gebouwde geschakelde woningen onder zadeldak. Aan voorzijde nog grotendeels origineel. Gevel voorzien van zinken mastgoot. Entrees geaccentueerd d.m.v. subtiel tussengeschilderd metselwerk. Zogenaamde wederopbouwoningen na de Tweede Wereldoorlog.

[Hier kunt u de route beëindigen of eventueel nog doorlopen, de spoorwegovergang over.](#)

29. Binnendams 85. Onder architectuur van Marius Donk gebouwde woning (nu kantoor) met voor de architect kenmerkende elementen: steile dak, uitgebouwde erker, inpandige loggia op de hoek van de verdieping en siermetselwerk rond de voordeur.

30. Binnendams 75. Woonhuis (1899) onder zadeldak met wolfseind en aangebouwde hoepelmakerschuur aan achterkant. Fraaie kroonlijst en verplaatste deurpartij.

31 Binnendams 7. Woonhuis is vrij originele staat. Jugendstilkenmerken in voorgevel: metselwerk, rollagen en tegeldecoratie. Voordeur wordt geaccentueerd door bovenliggende dakkapel met houten vleugelstukken.

32 Binnendams 2: Representatief voorbeeld van boerderij van rond 1900. Langhuistype. Stalgedeelte is ouder dan woonhuisgedeelte. Geleerde metselwerk in rollagen boven kozijnen en origineel glas-in-lood in bovenramen. Blinden, gecementeerd plint en fraaie stokmakelaar. Beeldbepalende situering met huisnummers 4 en 6.

33 Binnendams 4: 18^e eeuwse voormalige boerderij met uitbouw onder zadeldak. Gecentimeteerd plint en vlechtingen in metselwerk. Ramen in voorgevel zijn 19^e eeuws.

34. Binnendams 6: Museum De Koperen Knop, gebouwd rond 1775. Rechts inrijdeur (hooideuren) onder puntgevel. Vloed- en staatsiedeur in voorgevel met koperen sierknop (naam van de boerderij). Intern delen van de waterzolder en schilderijen.

35 Binnendams 42: (Breedweer) Op traditionele boerderijbouw gebaseerde woning uit 1955. Houten goten en dakoverstek op houten consoles. Fraaie entreepartij voorzien van houten pilaster. Gesmoorde Hollandse dakpannen.

36. Binnendams 96: Woonhuis met voormalige bakkerswinkel en bakkerij. Redelijk origineel. Voordeur in rondboogportiek met oorspronkelijke tegels.

Deze cultuurhistorische wandeling is een uitgave van:

STICHTING DORPSBEHOUD
HARDINXVELD-GIESSENDAM

SECRETARIAAT

Kerkweg 72
3371 AG Hardinxveld -Giessendam
0184-616875
www.dorpsbehoudhg.nl
info@dorpsbehoudhg.nl